

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنِّي لَمَ أَخْرَجُ أَشْرَاءَ وَلَا بَطْرَاءَ وَلَا مُفْسِدًا وَلَا ظَالِمًا وَأَمَّا
خَرَجْتُ لِطَلْبِ الْإِصْلَاحِ فِي أُمَّةٍ جَدِّي ﷺ أُرِيدُ أَنْ
أَمُرَ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ. قتل خوارزمی ج ۱، ص ۱۸۸

من نه از روی خودخواهی و یا برای خوشگذرانی و یا فساد
و ستمگری از شهر خود بیرون آمدم؛ بلکه هدف من امر به
معروف و نهی از منکر و خواسته ام، اصلاح مفاسد امت و
احیای سنت و قانون جدم رسول خدا ﷺ است.

مقدمه

امر به معروف و نهی از منکر فقط این نیست که ما برای اسقاط تکلیف، دو کلمه بگوییم. آن هم در مقابل منکراتی که معلوم نیست از مهترین منکرات باشند. وقتی یک جامعه را موظف می کند که آحادش باید دیگران را به معروف امر و از منکر نهی کنند این به چه معناست. چه وقت ممکن است آحاد یک ملت امر به معروف و ناهی از منکر باشند؟ وقتی که همه به معنای واقعی در متن مسائل کشور حضور داشته باشند. این به معنای یک نظارت عمومیست یک همکاری عمومی است. یک معرفت بالا در همه است.

انجام این واجبات بزرگ نیازمند یادگیری احکام، شرایط، آداب و مقررات آن است و کتاب حاضر در همین راستا شامل آیات قرآن و احادیث معصومین (علیهم السلام) و بخشی از احکام شرعی و مجموعه قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر نگاشته شده است.

متن احکام از تحریر الوسیله ی حضرت امام (ره) به ضمیمه بعضی استفتائات از مقام معظم رهبری تنظیم شده است. و در پایان کتاب نیز پاسخنامه سؤالات آمده است.

امیدواریم با اجراء این طرح، در همه هیئات مذهبی ودسته های عزاداری و مساجد و حسینیه ها و اماکن مقدس و ادارات و نهاد ها و مراکز فرهنگی، آموزشی، نظامی و اقتصادی و... شاهد حرکتی همگانی و عالمانه در از بین بردن گناه و پلیدیها و ناهنجاری ها بوده و محیط جامعه اسلامی را آماده تشریف فرمایی و ظهور امام عصر حجه بن الحسن (عج) نماییم.

معاونت فرهنگ، تحقیقات و آموزش

ستاد امر به معروف نهی از منکر کشور

قرآن

وَأَتَىكَ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (آل عمران آیه ۱۰۴) { باید از میان شما گروهی باشند که به خیر دعوت کنند و به خوبی فرمان دهند و از بدی باز دارند، اینان رستگارانند }.

حدیث

- رسول الله - صلی الله علیه و آله: مَنْ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَهُوَ خَلِيفَةُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ، وَ خَلِيفَةُ رَسُولِهِ. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر که امر به معروف و نهی از منکر کند، او جانشین خدا در زمین و جانشین رسول اوست.
مستدرک الوسائل: ۱۳۸۱۷/۱۷۹/۱۲.

- الإمام علي عليه السلام: غَايَةُ الدِّينِ الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَ النَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَإِقَامَةُ الْحُدُودِ. امام علی علیه السلام: نهایت دین، امر به معروف و نهی از منکر و بر پا داشتن حدود [الهی] است. غرر الحکم: ۶۳۷۳.

- الإمام علي عليه السلام: و ما أعمال البر كلها و الجهاد في سبيل الله عند الأمر بالمعروف و النهي عن المنكر، إلا كنفثة في بحر لجي. امام علی علیه السلام: همه کارهای خوب و جهاد در راه خدا، در مقایسه با امر به معروف و نهی از منکر نیست مگر همچون آب دهانی که در دریایی ژرف انداخته شود.

نهج البلاغه: الحکمة ۳۷۴.

احکام

اقسام و کیفیت وجوب

مسأله ۱ - هر کدام يك از امر به معروف و نهی از منکر دو قسمند واجب و مستحب، هر عملی که عقلاً یا شرعاً واجب باشد امر به آن نیز واجب است و هر چیزی که عقلاً قبیح و یا شرعاً حرام باشد نهی از آن واجب است و هر چیزی که انجام آن مندوب مستحب باشد امر به آن نیز مستحب است و هر چیزی که انجام دادنش مکروه باشد امر به آن نیز مکروه است.

مسأله ۲ - اقوی آنست که وجوب امر به معروف و نهی از منکر کفائی است یعنی اگر کسی در موردی این مهم را انجام داد از دیگران ساقط می شود وگرنه همه کسانی که در آن مورد سکوت کرده اند، واجب الهی را ترك کرده اند.

مسأله ۳ - اگر اقامه فریضه ای و یا ریشه کن ساختن منکری منوط به اجتماع عده ای باشد که همگی باهم امر و یا نهی کنند، با اجتماع چند نفر واجب از عهده بقیه ساقط نمی شود مگر زمانی که به قدر کفایت اجتماع حاصل شده باشد.

مسأله ۴ - اگر عده ای کمتر از مقدار کفایت جمع شوند و بقیه جمع نشوند و اقدام کننده به امر به معروف و نهی از منکر نتواند آنان را جمع کند وجوب از او ساقط می شود و گناه به گردن تخلف کنندگان است.

مسأله ۵ - اگر شخصی و یا اشخاصی قیام به انجام وظیفه نمودند ولی کاری از پیش نبردند و لکن احتمال می رود که اگر دیگران نیز همکاری کنند مؤثر واقع شود، بر آنان واجب است که در صورت اجتماع شرائط همکاری بنمایند.

مسأله ۶ - اگر یقین کند و یا اطمینان داشته باشد که دیگری قیام به امر به معروف و نهی از منکر کرده، واجب نیست بر او قیام نماید، ولی اگر بعداً خلاف یقینش کشف شود بر او واجب می شود و همچنین اگر یقین یا اطمینان کند به اینکه قیام دیگری کافی برای تحقق امر به معروف و نهی از منکر هست، دیگر بر او واجب نیست قیام کند ولی اگر بعداً معلوم شود کافی نبوده، واجب می شود.

مسأله ۷ - احتمال و یا مظنه به اینکه دیگری قیام می‌کند و یا قیام آنکه قیام کرده کفایت می‌کند کافی نیست بلکه بر خود او واجب است.

مسأله ۸ - اگر موضوع تکلیف واجب و یا زمینه ارتکاب منکر از بین برود، وجوب امر به معروف و نهی از منکر نیز از بین می‌رود مثل آبی که حفظ آن جهت طهارت و یا برای حفظ نفس محترمه واجب است بریزد.

س ۱۰۵۸: اگر یکی از اقوام انسان مبادرت به ارتکاب معصیت کند و نسبت به آن لائالی باشد، تکلیف ما نسبت به رابطه با او چیست؟

ج: اگر احتمال بدهید که ترک معاشرت با او موقتاً موجب خودداری او از ارتکاب معصیت می‌شود، به عنوان امر به معروف و نهی از منکر واجب است، و در غیر این صورت، قطع رحم جایز نیست.

مسأله ۹ - اگر اقامه فریضه ای یا ریشه کن ساختن منکری متوقف بر ارتکاب حرام یا ترك واجبی باشد، ظاهراً بایستی ملاحظه کند کدامیک مهمتر است آنرا انجام دهد.

قرآن

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ
لَوْ ءَامَنَ أَهْلَ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِمَّنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ (آل عمران آیه ۱۱۰)

{ شما بهترین امتی هستید که برای مردم پدید آمده است، به خوبی فرمان می دهید و از بدی باز می دارید و به خدا ایمان دارید. اگر اهل کتاب نیز ایمان بیاورند برایشان بهتر است. بعضی از ایشان مومند ولی بیشترشان تبهکارند }

حدیث

- الإمام الباقر عليه السلام: الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر خلقان من خلق الله عز وجل، فمن نصرهما أعز الله، ومن خذلتهما خذله الله عز وجل. امام باقر عليه السلام: امر به معروف و نهی از منکر دو خوی از خواهی خداوند عزوجل هستید. هر که آنها را یاری دهد خداوند عزتش بخشد و هر که تنهایشان گذارد خداوند عزوجل او را تنها گذارد. الخصال: ۳۲/۴۲.

- الإمام علي عليه السلام: الأمر بالمعروف أفضل أعمال الخلق. امام علی علیه السلام: امر به معروف برترین کارهای آفریدگان است. غرر الحکم: ۱۹۷۷.

- الإمام علي عليه السلام: فمن أمر بالمعروف شدّ ظهور المؤمنين. امام علی علیه السلام: کسی که امر به معروف کند، مسلمانان را تقویت و پشتیبانی کرده است. نهج البلاغة: الحكمة ۳۱.

- الإمام علي عليه السلام: فرض الله، ... والأمر بالمعروف مصلحة للعوام. امام علی علیه السلام: خداوند امر به معروف را برای اصلاح عموم مردم واجب فرمود. نهج البلاغة: الحكمة ۲۵۲.

احکام

مسأله ۱۰ - اگر قادر بر یکی از دو واجب باشد یا امر به فلان معروف و یا نهی از فلان منکر، باید ببیند که کدامیک مهمتر است همانرا انجام دهد و اگر هر دو مساوی بود مخیر است بین آن دو.

مسأله ۱۱ - در سقوط تکلیف امر به معروف و نهی از منکر، این مقدار کافی نیست که حکم شرعی را گوشزد نماید و یا مفاسد ترك واجب و ارتکاب حرام را بیان کند، مگر آنکه در عرف (ولو با قرائن) آن را امر به معروف و نهی از منکر بدانند و یا آنکه مقصود و هدف به همان مقدار حاصل شود.

مسأله ۱۲ - در امر به معروف و نهی از منکر کافی نیست بگوید: خدا تو را امر به نماز کرده و یا از شرابخواری نهی کرده مگر آنکه با گفتن آن غرض حاصل شود و گرنه باید خود او امر و نهی کند مثلاً به طرف بگوید نماز بخوان و یا شراب ننوش.

مسأله ۱۳ - در امر به معروف و نهی از منکر قصد قربت و خلوص نیت معتبر نیست چون این دو وظیفه توصلی است نه تعبدی (زیرا غرض از آن ریشه کن شدن فساد و پیاداشتن واجبات است) البته اگر در آن قصد قربت کند اجر می برد.

مسأله ۱۴ - در وجوب انکار منکر فرقی نیست بین اینکه آن منکر گناه کبیره باشد یا گناه صغیره.

مسأله ۱۵ - اگر ببینید شخصی مشغول مقدمات حرام است برای رسیدن به آن حرام، اگر بیننده یقین داشته باشد که این مقدمات او را بحرام می ترساند واجب است او را از آن حرام نهی کند، و اگر بداند که او را به حرام نمی رساند واجب نیست او را نهی کند و اگر شك کند در اینکه آیا این مقدمات او را به حرام می رساند یا نه نهی از منکر بر او واجب نیست.

شرائط وجوب

وجوب امر به معروف و نهی از منکر چند شرط دارد:

شرط اول: اینکه شخص آمر و ناهی بداند که آنچه شخص مکلف ترك می‌کند، معروف و آنچه می‌خواهد انجام دهد منکر است، بنابراین بر کسی که جاهل به معروف و منکر است واجب نیست، و شناختن معروف و منکر شرط وجوب است نظیر استطاعت در حج.

مسأله ۴ - اگر فاعل جاهل به موضوع باشد انکارش و برطرف کردن جهلش واجب نیست مثل اینکه از باب غفلت و یا فراموشی نماز نخوانده باشد و یا شراب را به خیال آنکه شربت است بنوشد.)

مسأله ۸ - آموختن شرائط امر به معروف و نهی از منکر و موارد وجوب و عدم وجوب و موارد جواز و عدم آن واجب است تا اینکه شخص در انجام این دو وظیفه الهی خودش دچار منکر و خلاف شرع نگردد.

مسأله ۱۰ - اگر امر به معروف و یا نهی از منکر در موردی نسبت به بعضی باعث توهین شریعت مقدس باشد، جائز نیست در آن مورد امر به معروف و نهی از منکر کند، خصوصاً اگر یقین به تأثیر ندارد و صرفاً احتمال آنرا می‌دهد.

قرآن

يَا بَنِي آدِيمِ الصَّلَاةَ وَ أَمْرًا بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَاءَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ اصْبِرْ عَلَيَّ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ (لقمان آیه ۱۷) } ای پسرک من! نماز بگزار و به خوبی فرمان ده و از بدی باز دار و بر هر چه به تو رسد صبر کن؛ زیرا این از کارهایی است که نباید سهلش گرفت }

حدیث

- رسول الله صلی الله علیه و آله: لَا يَنْبَغِي لِنَفْسٍ مُؤْمِنَةٍ تَرَى مَنْ يَعْصِي اللَّهَ فَلَا تُنْكِرُ عَلَيْهِ. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هیچ انسان مؤمنی را نشاید، که ببیند کسی نافرمانی خدا می کند و بر او خرده نگیرد. کنز العمال: ۵۶۱۴.

- رسول الله صلی الله علیه و آله: جَاءَنِي جَبْرَائِيلُ فَقَالَ لِي: يَا أَحْمَدُ، الْإِسْلَامُ عَشْرَةٌ أَسْهُمٌ... السَّابِعَةُ: الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَ هُوَ الْوَفَاءُ. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: جبرئیل نزد من آمد و گفت: ای احمد! اسلام ده بخش است... هفتمین بخش آن امر به معروف است و آن [نشانگر] وفاست. علل الشرائع: ۵/۲۴۹.

- رسول الله صلی الله علیه و آله: جَاءَنِي جَبْرَائِيلُ فَقَالَ لِي: يَا أَحْمَدُ، الْإِسْلَامُ عَشْرَةٌ أَسْهُمٌ... الثَّامِنَةُ: النَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ هِيَ الْحُجَّةُ. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: جبرئیل نزد من آمد و گفت: ای احمد! اسلام ده بخش است... هشتمین بخش آن نهی از منکر است و آن [برای اتمام] حجت می باشد. علل الشرائع: ۵/۲۴۹.

الإمام علي عليه السلام: وَ مَنْ نَهَى عَنِ الْمُنْكَرِ أَرْغَمَ أَنْوَفَ الْكَافِرِينَ (الْمُنَافِقِينَ). امام علی علیه السلام: و هر که نهی از منکر کند، بینی کافران (منافقان) را به خاک مالد.

نهج البلاغه: الحكمة ۳۱/۱

احکام

شرط دوم: اینکه احتمال تأثیر امر و یانهی را بدهد بنابراین اگر اطمینان دارد که تأثیر نمی کند دیگر واجب نیست.

مسئله ۱ - وجوب امر به معروف و نهی از منکر با ظن بعدم تأثیر (هر چند قوی باشد) ساقط نمی شود، پس اگر احتمال تأثیر بدهد احتمالی که نزد عقلا مورد اعتنا باشد واجب است به این وظیفه قیام نماید.

مسئله ۲ - اگر دو شاهد عادل شهادت دهند بر اینکه در مورد خاص امر به معروف و نهی از منکر تأثیر ندارد ظاهراً با احتمال تأثیر تکلیف ساقط نمی شود.

مسئله ۳ - اگر بداند که انکارش از منکر تأثیر نمی کند مگر آنکه آنرا با خواهش و موعظه همراه سازد ظاهراً واجب می شود به همان طریق نهی از منکر کند و اگر بداند که تنها خواهش و موعظه اثر می گذارد بدون امر و نهی، بعید نیست که همان دو واجب باشد.

مسئله ۴ - اگر شخصی مرتکب دو حرام بشود و یا دو واجب را ترك کند و مکلف بداند که اگر نسبت به هر دو امر به معروف و نهی از منکر کند مؤثر واقع نمی شود و احتمال دهد که اگر به یکی از آنها امر و یا نهی کند مؤثر واقع می شود واجب است به آنکه مهمتر است امر نموده و از آنکه مهمتر است نهی نماید، مثلاً اگر شخصی را ببیند که نماز نمی خواند و روزه نمی گیرد و بداند که اگر او را امر به نماز کند مؤثر واقع نمی شود و احتمال دهد که اگر امر به روزه اش کند اثر می کند، واجب است امر به روزه اش کند، و اگر احتمال دهد که اگر به هر يك از آن دو به تنهایی امرش کند مؤثر واقع شود باید امر به نمازش کند و اگر هیچ يك از آن دو واجب مهمتر از دیگری نباشد مخیر است او را به هر يك که خواست امر کند.

مسئله ۵ - اگر بداند و یا احتمال دهد که امر و یا نهی او با تکرار مؤثر می شود واجب است تکرار کند.

مسئله ۶ - اگر بداند و یا احتمال دهد که اگر در حضور جمعی او را نهی از منکر کند مؤثر می شود نه در خلوت اگر فاعل کسی است که علناً گناه می کند واجب

است او را بین جمع نهی کند و در غیر این صورت وجوب نهی از منکر بلکه جواز آن محل اشکال است.

مسئله ۸ - اگر بداند که نهی از منکرش فعلاً هیچ اثری ندارد ولیکن در آینده اثر می‌گذارد واجب است نهی از منکر را انجام دهد.

مسئله ۹ - اگر بداند که امر به معروفش و یا نهی از منکرش نسبت به کسی که معروف را ترک کرده و یا منکر را مرتکب شده هیچ اثری ندارد ولی نسبت به شخص دیگری که او نیز انجام داده اثر می‌گذارد به شرطی که خطاب را متوجه شخص او نکند بلکه متوجه مرتکب اول کند واجب است شخص مرتکب و یا تارک معروف اول را نهی از منکر و یا امر به معروف کند.

س ۱۰۶۹: وظیفه فرزند در برابر پدر و مادر و یا زن در برابر شوهرش، اگر خمس یا زکات اموال را نپردازند، چیست؟ آیا برای آنان تصرف در مالی که خمس یا زکات آن پرداخت نشده و مخلوط به حرام است با توجه به تأکیدات وارد در روایات مبنی بر عدم استفاده از آن، به سبب آلوده کردن روح انسان جایز است؟

ج: بر آنان واجب است که هنگام مشاهده ترک معروف یا انجام حرام توسط پدر و مادر یا شوهر، به امر به معروف و نهی از منکر در صورت تحقق شرایط آن مبادرت کنند، ولی تصرف در اموال آنان اشکال ندارد، مگر آنکه یقین به وجود خمس یا زکات در خصوص مالی که مصرف می‌کنند، داشته باشند، که در این صورت واجب است که از ولیّ امر خمس و زکات نسبت به آن مقدار اجازه بگیرند.

مسئله ۱۰ - اگر بداند که فلان شخص معین امر و نهییش در طرف مؤثر است نه امر و نهی خودش واجب است به آن شخص امر کند که او امر به معروف و نهی از منکر کند.

قرآن

وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ الْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ (توبه آیه ۷۱) { مردان مؤمن و زنان مؤمن دوستان یکدیگرند، به نیکی فرمان می دهند و از ناشایست باز می دارند }

حدیث

- الإمام الصادق علیه السلام: إِذَا رَأَى الْمُنْكَرَ فَلَمْ يُنْكِرْهُ وَ هُوَ يَقْدِرُ (يقوى) عَلَيْهِ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ يُعْصَى اللَّهَ وَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُعْصَى اللَّهُ فَقَدْ بَارَزَ اللَّهَ بِالْعِدَاوَةِ. امام صادق علیه السلام: هر گاه [کسی] منکر را ببیند و بتواند اعتراض کند و نکند، در واقع دوست داشته است که خدا نافرمانی شود، و هر که دوست داشته باشد خدا نافرمانی شود، به دشمنی با خدا برخاسته است. تفسیر العیاشی: ۲۵/۳۶۰/۱.

- الإمام الصادق علیه السلام (- في قوله تعالى: «قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَاراً») لَمَّا سَأَلَهُ أَبُو بَصِيرٍ عَنِ وَقَايَةِ الْأَهْلِ -: تَأْمُرُهُمْ بِمَا أَمَرَهُمُ اللَّهُ، وَ تَنْهَاهُمْ عَمَّا نَهَاهُمْ اللَّهُ عَنْهُ، فَإِنْ أَطَاعُواكَ كُنْتَ قَدْ وَقَيْتَهُمْ، وَ إِنْ عَصَوْكَ فَكُنْتَ قَدْ قَضَيْتَ مَا عَلَيْكَ. امام صادق علیه السلام (- در پاسخ به ابو بصیر از آیه «خود و خانواده خود را از آتشی... نگه دارید») که پرسید چگونه خانواده را باید از آتش نگه داشت - فرمود: آنها را به انجام آنچه خدا فرمان داده است فرمان می دهی و از آنچه خدا منعشان فرموده است منع می کنی. اگر از تو اطاعت کردند آنان را از آتش حفظ کرده ای و اگر نافرمانیت کردند، تو وظیفه ات را انجام داده ای. تفسیر القمی: ۳۷۷/۲.

احکام

مسأله ۱۱ - اگر بداند که فلان شخص تصمیم گرفته فلان گناه را مرتکب شود و احتمال دهد که اگر او را نهی کند مؤثر واقع می شود واجب است نهی کند.

س ۱۰۷۰: روش مناسبی که بهتر است فرزند در برابر پدر و مادری که بر اثر عدم اعتقاد کامل به تکالیف دینی، به آنها اهمیت نمی دهند، اتخاذ نماید، کدام است؟
ج: واجب است که با زبان نرم و مراعات احترام ایشان به عنوان پدر و مادر، آنان را امر به معروف و نهی از منکر کند.

س ۱۰۷۱: برادر من مسائل شرعی و اخلاقی را رعایت نمی کند و تاکنون نصیحت در او تأثیری نداشته است، وظیفه من هنگام مشاهده رفتارهای او چیست؟

ج: واجب است از اعمال خلاف شرع وی اظهار تنفر کنید و او را به هر روش برادرانه‌ای که مفید و مؤثر می دانید، موعظه کنید، ولی قطع رحم، جایز نیست.

مسأله ۱۲ - اگر در امر به معروف و نهی از منکر لازم باشد که خود او عمل حرامی را مرتکب شود، نهی از منکر جایز نیست و وجوب آن ساقط می شود مگر آنکه منکر آنقدر مهم باشد که مولی تبارک و تعالی به هیچ وجه راضی به ارتکاب آن نیست مانند کشتن فردی بی گناه و آن گناهی که ناگزیر از ارتکاب آن است به این اهمیت نباشد.
مسأله ۱۳ - اگر بداند که طرف مقابلش آدم لجبازی است که هر چه به او بگوید خلاف آن را می کند، واجب است او را امر به منکر و نهی از معروف کند به شرطی که محذور دیگری در بین نباشد.

مسأله ۱۴ - اگر بداند و یا احتمال دهد که امر به معروفش و نهی از منکرش در کمتر شدن معصیت اثر می گذارد ولی آن را ریشه کن نمی سازد، واجب است امر به معروف و نهی از منکر کند، بلکه بعید نیست در صورتی هم که در تبدیل گناهی بزرگتر به گناهی کوچکتر مؤثر باشد، واجب باشد.

مسأله ۱۷ - اگر در موردی هم احتمال تأثیر را بدهد و هم احتمال خلاف آن، یعنی بدتر شدن را، ظاهراً امر به معروف و نهی از منکر واجب نیست.

مسأله ۱۸ - اگر احتمال دهد که نهی از منکرش این اثر را دارد که انجام گناه را تاءخیر می‌اندازد، واجب است نهی از منکر بکند.

مسأله ۱۹ - اگر دو نفر یقین داشته باشند که بطوراجمال نهی یکی از آن دو مؤثر است و از دیگری مؤثر نیست بر هر دو واجب است نهی از منکر کنند، حال اگر یکی از آن دو نهی کرد و مؤثر هم واقع شد از دیگری ساقط می‌شود و گرنه بر او نیز واجب است.

قرآن

فَلَوْ لَا كَانَتْ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةَ يَنَهُونَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ (هود آیه ۱۱۶)

چرا در میان مردمانی که پیش از شما بودند - جز اندکی که از آن میان نجاتشان دادیم - خردمندانی نبودند تا مردمان را از تبهکاری در زمین باز دارند؟ ستمگران از پی آسودگی و لذات دنیوی رفتند و گنهکار بودند.

حدیث

- لإِمَامٍ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ لَا يُفَرِّبَانِ مِنْ أَجْلِ وَلَا يَنْقُصَانِ مِنْ رِزْقِي، لَكِنْ يُضَاعِفَانِ الثَّوَابَ وَيُعْظِمَانِ الْأَجْرَ.

- رسول الله صلى الله عليه وآله: إِذَا لَمْ يَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ يَنْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ لَمْ يَتَّبِعُوا الْأَخْيَارَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي، سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ شِرَارَهُمْ، فَيَدْعُوا عِنْدَ ذَلِكَ خِيَابَهُمْ فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله: هرگاه [مردم] امر به معروف و نهی از منکر نکنند، و از نیکان خاندان من پیروی ننمایند، خداوند بدان آنها را بر ایشان مسلط گرداند، و در این هنگام نیکانشان دعا کنند و دعایشان مستجاب نشود.

الأُمَالِي لِلصَّدُوقِ: ۴۹۳/۳۸۵.

- رسول الله صلى الله عليه وآله: إِذَا عَظَّمَتِ أُمَّتِي الدُّنْيَا نَزَعَتْ مِنْهَا هَيْبَةَ الْإِسْلَامِ، وَ إِذَا تَرَكَتِ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ حُرِّمَتْ بَرَكَةُ الْوَحْيِ. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله: هرگاه دنیا در نظر امت من بزرگ آید، شکوه اسلام از آنان گرفته شود و هرگاه امر به معروف و نهی از منکر را وا گذارند، از برکت وحی محروم گردند.

کنز العمال: ۶۰۷۰.

- رسول الله صلى الله عليه وآله: إِذَا تَرَكَتِ أُمَّتِي الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ فَلْيُؤَدُّنْ بِوَقَاعٍ مِنَ اللَّهِ جَلَّ اسْمُهُ، بَحَارِ الْأَنْوَارِ: ۳۳/۷۸/۱۰۰. پیامبر خدا صلى الله عليه وآله: هرگاه امت من امر به معروف و نهی از منکر را فرو گذارد، باید با خداوند جلیل اعلان جنگ کند [و خود را برای بلایی سخت از جانب خداوند جلیل آماده گرداند]. بحار الأنوار: ۳۳/۷۸/۱۰۰.

احکام

شرط سوم: این است که گنهکار اصرار بر گناه داشته باشد و به طور استمرار آنرا مرتکب شود، پس اگر بداند که گنهکار ترك گناه کرده دیگر نهی او از منکر واجب نیست.

مسأله ۱ - اگر علم وی به اینکه او گناه را ترك کرده از راه حس نباشد بلکه نشانه هائی از ترك گناه دیده و از همین نشانه ها علم پیدا کرده باشد اشکالی نیست در اینکه وجوب نهی از منکر ساقط می شود، و اطمینان هم حکم علم را دارد و نیز همچنین ساقط است در صورتی که خود گنهکار اظهار ندامت و توبه کند.

مسأله ۳ - اگر نشانه معتبری دلالت کرد بر اینکه او همچنان به ارتکاب گناه ادامه می دهد واجب است نهی از منکرش کند.

مسأله ۴ - منظور از استمرار و ادامه دادن این است که بار دیگر هر چند يك نوبت آن گناه را مرتکب شود و منظور این نیست که دائماً آنرا بیاورد پس اگر یکبار شراب نوشید و قصد دارد یکبار دیگر بنوشد نهی او واجب است.

مسأله ۵ - یکی از واجبات الهی (که باید به آن امر نمود) توبه از گناه است، پس اگر فاعل مرتکب حرامی شد و یا واجبی را ترك کرد، واجب است امر کنند که فوراً توبه کند، و این امر به معروف یعنی امر به توبه و نهی از منکر یعنی نهی از ترك توبه، غیر از امر و نهی نسبت به سایر گناهان است.

مسأله ۷ - در واجب نبودن نهی از منکر شرط نیست که مرتکب صریحاً اظهار پشیمانی و توبه کند بلکه اگر علم و یا اطمینان پیدا کنیم که دیگر به آن گناه ادامه نمی دهد کافی است و نیز وظیفه نهی او از منکر از گردن ما ساقط می شود، هر چند که علم داشته باشیم که او در درون دلش از ارتکاب آن گناه پشیمان نشده است.

مسأله ۸ - اگر بدانیم و یا از طریقی معتبر برای ما ثابت شود که گنهکار دیگر قدرت بر ارتکاب آن گناه را ندارد و بدانیم که او خودش از این ناتوانیش بی خبر است و به همین جهت بنا دارد آن گناه را تکرار کند نهی او نسبت به آن گناه واجب نیست.

مسأله ۱۱ - اگر کسی به طور اجمال علم پیدا کند به اینکه یکی از دو و یا چند نفر اصرار برگناه دارد ظاهراً نهی از منکر واجب می‌شود، اما باید به عبارتی نهی کند که شامل مرتکب بشود، مثلاً بگوید هرکس که شراب می‌نوشد باید این عمل را ترك کند و اما اینکه به يك يك آن چند نفر بگوید شراب ننوش، نه تنها واجب نیست که جائز هم نیست و اگر نهی حتی به همین طریقی که گفتیم هم باعث هتك حرمت آن شخص باشد ظاهراً واجب نیست بلکه جائز هم نیست.

مسأله ۱۲ - اگر بداند که شخصی عمل حرامی مرتکب شده و یا واجبی را ترك کرده و به طور مشخص نمی‌داند کدامیک از این دو را مرتکب می‌شود واجب است به طور سربسته وظیفه اش را انجام دهد، (مثلاً بگوید خلاف دستور خدا نکن)

قرآن

لَوْ لَا يَنْهَائِهِمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَ الْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْاِثْمَ وَ أَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ (مائده آیه ۶۳) از چه روی خدا پرستان و دانشمندان، آنان را از گفتار بد و حرامخوارگی باز نمی دارند. چه بد می کردند.

حدیث

- رسول الله صلی الله علیه و آله: لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهَيْنَنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لَيُعْمَلَنَّكُمْ عَذَابُ اللَّهِ. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: یا امر به معروف و نهی از منکر می کنید، یا عذاب خدا همه شما را فرا می گیرد. وسائل الشیعة: ۱۱/۴۰۷/۱۲.

- رسول الله صلی الله علیه و آله: إِنَّ الْأَحْبَارَ مِنَ الْيَهُودِ وَ الرَّهْبَانَ مِنَ النَّصَارَى لَمَّا تَزَكَّوْا الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ لَعَنَهُمُ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ أَنْبِيَائِهِمْ، ثُمَّ عُمُوا بِالْبَلَاءِ. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: چون عالمان یهود و راهبان نصارا کار امر به معروف و نهی از منکر را رها کردند، خداوند به زبان پیامبرانشان آنها را لعنت کرد و سپس بلا همه آنها را فرا گرفت. الترغیب و الترهیب: ۳/۲۳۱/۲۲.

- الإمام الصادق علیه السلام (- وَ قَدْ كَتَبَ إِلَى الشَّيْعَةِ -): لَيُعْطَفَنَّ ذَوُو السِّنِّ مِنْكُمْ وَ النَّهْيُ عَلَى ذَوِي الْجَهْلِ وَ طُلَابِ الرَّئَاسَةِ، أَوْ لَيُصَيَّبَنَّكُمْ لَعْنَتِي أَجْمَعِينَ. امام صادق علیه السلام (- در نامه ای به شیعیان -) نوشت: باید افراد پخته و خردمند شما برای نادانان و ریاست طلبان دل بسوزانند [و نصیحت و ارشادشان کنند] و گر نه لعن نفرین من به همه شما می رسد. الکافی: ۸/۱۵۸/۱۵۲.

احکام

شرط چهارم: اینکه در نهی از منکر کردن مفسده ای نباشد

مسئله ۱ - اگر بداند و یا مظنه داشته باشد به اینکه انکارش باعث می شود ضرر مهمی به جان و یا به عرض و یا به مال یکی از متعلقین نظیر خویشان و یاران و ملازمان او برسد، دیگر امر به معروف و نهی از منکر واجب نیست و وجوبش از او ساقط است بلکه همچنین است اگر علم به این معنا نداشته باشد و تنها احتمال عقلائی او را دچار ترس از آن لوازم کرده باشد، و ظاهراً سایر مؤمنین نیز مثل خویشاوندان اویند و ملحق به ایشانند.

مسئله ۲ - در توجه ضرر فرقی نیست بین ضرر فوری و یا ضرری که بعدها متوجه او شود بنابراین اگر بترسد که بخاطر نهی از منکر ضرری بالمال متوجه او و یا غیر او می شود وجوب انکار منکر ساقط می گردد.

مسئله ۳ - اگر بداند و یا مظنه پیدا کند و یا احتمال موجب ترس بدهد که اگر طرف را از منکر نهی کند خودش و یا متعلقین او در حرج و مشقت واقع می شوند وجوب آن ساقط می شود و بعید نیست که مؤمنین هم ملحق به متعلقین او باشد

س ۱۰۵۹: آیا ترک امر به معروف و نهی از منکر بر اثر ترس از اخراج از کار، جایز است؟ مثلاً با اینکه می بیند مسئول یکی از مراکز آموزشی که با طبقه جوان در دانشگاه ارتباط دارد، مرتکب اعمال خلاف شرع می شود و یا زمینه ارتکاب گناه در آن مکان را فراهم می آورد. اگر او را نهی از منکر نماید ترس آن دارد که از طرف مسئول مقدمات اخراج او از کار فراهم شود.

ج: به طور کلی اگر خوف دارد که در صورت اقدام به امر به معروف و نهی از منکر ضرر قابل توجهی متوجه خود او شود، انجام آن واجب نیست.

س ۱۰۶۳: اگر مأمورانی که از طرف دولت وظیفه جلوگیری از فساد را بر عهده دارند، در انجام وظیفه خود کوتاهی کنند، آیا خود مردم می توانند اقدام به این کار کنند؟

ج: دخالت اشخاص دیگر در اموری که از وظائف نیروهای امنیتی و قضایی محسوب می‌شود، جایز نیست، ولی مبادرت مردم به امر به معروف و نهی از منکر با رعایت حدود و شرایط آن، اشکال ندارد.

س ۱۰۸۲: اگر کارکنان ادارات و مؤسسات در محل کار خود ارتکاب تخلفات اداری و شرعی را توسط مسئولین مافوق مشاهده کنند، چه وظیفه‌ای دارند؟ اگر کارمندی خوف داشته باشد که در صورت مبادرت به نهی از منکر ضرری از طرف مسئولین بالاتر متوجه او شود، آیا تکلیف از او ساقط می‌شود؟

اگر شرایط امر به معروف و نهی از منکر وجود داشته باشد، باید امر به معروف و نهی از منکر کنند، در غیر این صورت تکلیفی در آن مورد ندارند. همچنین با وجود خوف از ضرر قابل توجه هم تکلیف از آنان ساقط می‌شود، این حکم در مواردی است که حکومت اسلامی حاکم نباشد. ولی با وجود حکومت اسلامی که اهتمام به اجرای این فریضه الهی دارد، بر کسی که قادر بر امر به معروف و نهی از منکر نیست، واجب است که نهادهای مربوطه را که از طرف حکومت برای این کار اختصاص یافته‌اند، مطلع نماید و تا کنده شدن ریشه‌های فاسد که فسادآور هم هستند، موضوع را پیگیری کند.

مسئله ۴- اگر بر جان یا عرض خودش و یا نفوس مؤمنین و عرض آنان بترسد انکار منکر حرام می‌شود، و همچنین است اگر بر مال قابل توجهی از مؤمنین بترسد، و اما اگر بر مال خودش بترسد بلکه حتی یقین به ضرر پیدا کند در صورتی که آن ضرر برایش حرجی نباشد ظاهراً نهی از منکر حرام نخواهد بود و اما اگر بحد مشقت و حرج برسد بعید نیست حرام باشد.

مسئله ۵- اگر اقامه واجبی و یا ریشه کن ساختن منکری موقوف باشد به اینکه مال قابل توجهی را خرج کند، خرج کردن آن واجب نیست لکن کار خوبی است به شرطی که خودش در حرج و سختی نیفتد و اگر در حرج می‌افتد بعید نیست که جائز نباشد، بله اگر موضوعی که می‌خواهد بپا بدارد و یا ریشه کن کند چیزی باشد

که شارع به آن اهتمام دارد و خلاف آن را به هیچ وجه راضی نیست واجب است آن مال را بذل کند.

س ۱۰۶۵: بعضی از رانندگان از نوارهای موسیقی غنا و حرام استفاده می‌کنند و علی‌رغم نصیحت‌ها و راهنمایی‌ها آن را خاموش نمی‌کنند، خواهشمندیم نحوه برخورد مناسب با این موارد و این افراد را بیان فرمایید، آیا برخورد شدید با آنان جایز است یا خیر؟

ج: با تحقق شرایط نهی از منکر، بر شما بیشتر از نهی زبانی از منکر واجب نیست، و در صورتی که مؤثر واقع نشود، واجب است که از گوش دادن به غنا و موسیقی حرام اجتناب کنید، و اگر به‌طور غیر ارادی صدای موسیقی حرام و غنا به گوش شما برسد، چیزی بر شما نیست.

مسئله ۶ - اگر معروف و منکر از اموری باشد که شارع اقدس به آن اهتمام دارد نظیر حفظ نفوس يك قبیله از مسلمین و هتك نوامیس آنان و یا محو آثار اسلام و از بین رفتن حجت آن به طوری که باعث گمراه شدن مسلمانان باشد و یا محو شدن بعضی از شعائر اسلام نظیر ویران شدن خانه کعبه بطوری که آثارش و محلش از بین برود و امثال اینگونه فسادها، باید بین آن مفاسد و مفاسدی که از امر به معروف و نهی از منکر برمی‌خیزد مقایسه شود و آنچه مهمتر است حفظ شود، و صرف ضرر هرچند ضرر جانی و یا حرج باشد باعث رفع تکلیف نمی‌شود.

مسئله ۷ - اگر بدعتی در اسلام پدید آید و سکوت علماء دین و رؤسا مذهب باعث هتك اسلام و ضعف عقاید مسلمین گردد واجب است به هر وسیله ای که برایشان ممکن است از آن بدعت نهی کنند، چه اینکه نهی آنان و انکارشان مؤثر در ریشه کن شدن فساد باشد و چه نباشد، و همچنین اگر سکوت آنان از انکار منکرات باعث این هتك حرمت شود.

قرآن

وَ إِذْ قَالَتْ اُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا اللّٰهُ مُهْلِكُهُمْ اَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيْدًا قَالُوْا مَعْذِرَةٌ اِلٰى رَبِّكُمْ وَ لَعَلَّهُمْ يَنْتَفِعُوْنَ * فَلَمَّا نَسُوْا مَا ذُكِّرُوْا بِهِ اَنْجَيْنَا الَّذِيْنَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوْءِ وَ اَخَذْنَا الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا بِعَذَابٍ بَّيْسٍ بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ». (الأعراف آيات ۱۶۴، ۱۶۵)

«و آن گاه که گروهی از ایشان گفتند: چرا قومی را پند می دهید که خدا هلاکشان خواهد کرد و به عذابی سخت مبتلایشان خواهد ساخت؟ گفتند: تا ما را نزد پروردگارتان عذری باشد و شاید که پرهیزگار شوند. چون اندرزی را که به آنها داده شده بود از یاد بردند، آنان را که از بدی نهی می کردند نجات دادیم و ستمگران را به کیفر گناهی که می کردند به عذابی سخت فرو گرفتیم».

حدیث

- الإمام علي عليه السلام: أيها الناس، إن الله عزّ وجلّ لا يُعذّبُ العامّةَ بِذَنْبِ الخاصّةِ إذا عمِلتِ الخاصّةُ بِالْمُنْكَرِ سِرًّا مِنْ غَيْرِ أَنْ تَعْلَمَ العامّةُ، فإذا عمِلتِ الخاصّةُ بِالْمُنْكَرِ جَهَارًا فَلَمْ يُعَيَّرْ ذَلِكَ العامّةُ، اسْتَوْجَبَ الْفَرِيقَانِ الْعُقُوبَةَ مِنَ اللَّهِ. عزّ وجلّ.

امام علی علیه السلام: ای مردم! همانا خداوند متعال عموم مردم را به گناه عدّه ای خاص عذاب نمی کند، اگر آن عدّه در نهان زشت کاری کنند و عموم از آن آگاه نباشند. اما اگر عدّه ای خاص آشکارا گناه کنند و عموم مردم اعتراض ننمایند، در این صورت هر دو دسته سزاوار کیفر خداوند متعال هستند. بحار الأنوار: ۳۴/۷۸/۱۰۰

- الإمام الصادق عليه السلام: ما أقرّ قومٌ بِالْمُنْكَرِ بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ لَا يُعَيِّرُونَهُ إِلَّا أَوْشَكَ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِعِقَابٍ مِنْ عِنْدِهِ. امام صادق علیه السلام: هر گاه مردمی در برابر زشت کاریهایی که در میانشان صورت می گیرد دم فرو بندند و آن را تغییر ندهند، زود باشد که خداوند عزّ و جلّ کیفر خود را شامل همه آنان سازد.

بحار الأنوار: ۳۶/۷۸/۱۰۰.

احکام

مسأله ۸ - اگر در سکوت علماء دین و رؤسا مذهب (اعلی الله کلمتهم) خوف آن باشد که منکر معروف و یا معروف منکر شود واجب است بر آنان علم خود را اظهار کنند و سکوت برای آنان جائز نیست هر چند که یقین داشته باشند که انکارشان هیچ تأثیری در فاعل آن ندارد.

مسأله ۱۰ - اگر سکوت علماء دین و روسای مذهب (اعلی الله کلمتهم) باعث آن شود که ستمکاران در ارتکاب سایر محرمات و پدید آوردن بدعتها جری شوند سکوت آنان حرام و انکارشان واجب است هر چند که در جلوگیری حرامی که ظلمه مرتکب می شوند اثر نداشته باشد.

مسأله ۲۰ - در کسی که امر به معروف و نهی از منکر می کند عدالت شرط نیست، و نیز شرط نیست که خودش بدانچه امر می کند نموده و آنچه را که نهی می کند ترک کند، پس اگر خودش واجبی را ترک می کند واجب است که در صورت وجود شرائط دیگران را بدان امر کند همچنانکه واجب است خودش به آن عمل کند، و همچنین اگر خودش عمل حرامی را مرتکب می شود واجب است که دیگران را از ارتکاب آن نهی کند همچنانکه واجب است خودش آن را ترک نماید.

مسأله ۲۱ - امر به معروف و نهی از منکر بر کسی که به حد تکلیف نرسیده واجب نیست هر چند که نزدیک به تکلیف و ممیز باشد، و کسانی هم که به تکلیف رسیده اند واجب نیست غیر مکلف یعنی صغیر و دیوانه و امثال آنها را امر به معروف و نهی از منکر کنند، بله اگر منکر آن قدر زشت باشد که مولی تبارک و تعالی صدور آن را از هیچکس نمی پسندد بر افراد مکلف واجب است که غیر مکلف را از آن نهی کنند.

مسأله ۲۲ - اگر کسی که حرامی را مرتکب می شود و یا واجبی را ترک میکند در ارتکاب آن و ترک این عذری شرعی یا عقلی داشته باشد امر به معروف و نهی از منکرش واجب نیست بلکه جائز هم نیست.

مسأله ۲۳ - اگر داشتن عذر را درباره کسی احتمال دهد باز هم نهی او از منکر واجب نیست، بلکه جواز آن محل اشکال است بنابراین اگر احتمال دهد که این

فردی که در رمضان روزه می خورد مثلاً مسافر باشد نهی او از منکر واجب نیست بلکه جوازش مشکل است، بله اگر روزه خوردنش علنی و باعث هتك احکام اسلام و جرئت پیدا کردن مردم در ارتکاب حرام باشد واجب است او را از این جهت نهی کند.

س ۱۰۸۴: آیا منکرات امور نسبی هستند تا با مقایسه محیط دانشگاه مثلاً با محیطهای بدتر از آن، نهی از منکر نسبت به بعضی از منکرات ترک شود و جلوی آن به دلیل اینکه نسبت به سایر منکرات حرام و منکر محسوب نمی شود، گرفته نشود؟

ج: منکرات از این جهت که منکر هستند، فرقی بین آنها نیست، ولی در عین حال ممکن است که بعضی از آنها در مقایسه با منکرات دیگر دارای حرمت شدیدتری باشد. به هر حال نهی از منکر برای کسی که شرایط آن را احراز کرده، یک وظیفه شرعی است و ترک آن جایز نیست، و در این حکم بین منکرات و محیطهای دانشگاهی و غیر دانشگاهی تفاوتی وجود ندارد.

س ۱۰۸۷: وظیفه جوانان مؤمن در دانشگاههای مختلط در برابر مفاسدی که در بعضی از آن مکانها مشاهده می کنند، چیست؟

ج: بر آنان واجب است که ضمن دوری جستن از ابتلا به مفاسد، در صورت تمکن و تحقق شرایط امر به معروف و نهی از منکر مبادرت به انجام این فریضه کنند.

قرآن

الْمُنَافِقُونَ وَ الْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِّنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ؛
(التوبة: ۶۷) (مردان و زنان منافق همه همانند یکدیگرند. به کارهای زشت فرمان می‌دهند و از کارهای نیک باز می‌دارند)

حدیث

- الإمامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَظْهَرَ النَّاسِ نِفَاقًا: مَنْ أَمَرَ بِالطَّاعَةِ وَ لَمْ يَعْمَلْ بِهَا، وَ نَهَى عَنِ الْمَعْصِيَةِ وَ لَمْ يَنْتَهَ عَنْهَا. امام علی علیه السلام: آشکارترین منافق کسی است که به فرمانبری از خدا فرمان می‌دهد و خود بدان عمل نمی‌کند و از گناه باز می‌دارد و خود از آن باز نمی‌ایستد. غرر الحکم: ۳۲۱۴.

- الإمامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَعَنَ اللَّهُ الْأَمْرِينَ بِالْمَعْرُوفِ التَّارِكِينَ لَهُ، وَ النَّاهِينَ عَنِ الْمُنْكَرِ الْعَامِلِينَ بِهِ. امام علی علیه السلام: نفرین خدا بر کسانی که به خوبی فرمان می‌دهند و خود آن را فرو می‌گذارند و بر کسانی که از زشتی باز می‌دارند و خود مرتکب آن می‌شوند. نهج البلاغة: الخطبة ۱۲۹.

- الإمامُ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ تَرَكَ إِنْكَارَ الْمُنْكَرِ بِقَلْبِهِ وَ يَدِهِ وَ لِسَانِهِ فَهُوَ مَيِّتٌ بَيْنَ الْأَحْيَاءِ.

امام علی علیه السلام: کسی که در برابر منکر با دل و دست و زبان خویش اعتراض نکند، او مرده ای است در میان زندگان. تهذیب الأحکام: ۳۷۴/۱۸۱/۶.

رسولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ (- لِعَلِّيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِيمَا عَاهَدَ إِلَيْهِ -): يَا عَلِيُّ، مُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ أَنْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ بِيَدِكَ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فِإِلْسَانِكَ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فِإِقْلَابِكَ، وَ إِلَّا فَلَا تَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَكَ. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله (- در سفارشی به علی علیه السلام -) فرمود: ای علی! با دست خود امر به معروف و نهی از منکر کن. اگر نتوانستی پس با زبانت این کار را بکن و باز اگر نتوانستی با قلبت چنین کن، در غیر این صورت، نباید کسی جز خودت را سرزنش کنی. (دعائم الإسلام: ۳۵۱/۲)

احکام

مراتب امر به معروف و نهی از منکر

امر به معروف و نهی از منکر مراتبی دارد که با حاصل شدن غرض از مرتبه پائین تر جائز نیست از مرتبه بالاتر آغاز شود بلکه اگر احتمال داده شود که غرض با مرتبه پائین تر حاصل می شود نباید مرتبه بالاتر را بکار بست.

مرتبه اول: اینکه وقتی عمل منکری و یا ترك معروفی ببیند انزجار قلبی و ناراحتی درونی خود را با قیافه خود اظهار بدارد و به او بفهماند که باید آن منکر را ترك کند و آن معروف را انجام دهد، و همین قیافه گرفتن نیز درجاتی دارد.

اینکه چشم خود را ببندد. ۱

اینکه چهره خود را عبوس کرده خود را گرفته خاطر نشان دهد. ۲

اینکه صورت و یا همه بدن خود را از او بگرداند. ۳

اینکه اصلاً با او قهر کند و دیگر با او مراوده و امثال آن نکند. ۴

مسأله ۱ - اگر احتمال دهد که با نشان دادن مرتبه اول از عکس العمل طرف متنبه شده از منکر دست برداشته و یا معروف را انجام می دهد جائز نیست، مرتبه دوم را انجام دهد و در همان مرتبه نیز واجب است به درجه پائین تر آن اکتفاء کند و آسانتر آنرا انجام دهد مخصوصاً درجائی که تشخیص دهد اگر مرتبه شدیدتر را انجام دهد طرف مقابل پرده حیا را میدرد و جری تر می شود که در این صورت تعدی از مقدار لازم جائز نیست مثلاً اگر احتمال دهد که تنها با بستن چشمانش مطلوب حاصل می شود و طرف مطلب را می فهمد جائز نیست مرتبه بالاتر را از خود نشان دهد.

مسأله ۲ - اگر روی گرداندن و دوری کردن تنها در تخفیف منکر اثر داشته باشد نه در ریشه کن شدن آن، احتمال هم ندهد که امر و نهی زبانی در ریشه کن ساختن آن دخالت داشته باشد و بیش از آن هم برایش ممکن نیست دوری کردن واجب است.

مسأله ۷ - راضی بودن به فعل منکر و ترك معروف حرام است بلکه بعید نیست که کراهت قلبی از آن دو واجب باشد و این رضا و کراهت قلبی غیر از امر به معروف و نهی از منکر است.

مسأله ۸ - حرمت رضایت به منکر و وجوب کراهت از آن به هیچ شرطی مشروط نیست، بلکه حرمت آن و وجوب این، در همه احوال است.
س ۱۰۷۵: آیا جواب ندادن به سلام کسی که فعل حرام انجام می‌دهد، برای تنبیه او جایز است؟

ج: جواب سلام مسلمان شرعاً واجب است، ولی اگر بر خودداری از جواب سلام به قصد نهی از منکر، عرفاً نهی و منع از منکر صدق کند، جایز است.

قرآن

يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ * كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ؛
 {سوره‌الصف آیات ۲، ۳} «ای کسانی که ایمان آورده اید! چرا می‌گویید آن چه را
 که خود عمل نمی‌کنید؟ خداوند سخت به خشم می‌آید از این که چیزی بگویید که
 خود عمل نمی‌کنید».

حدیث

- رسول الله صلى الله عليه و آله: مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ إِن لَّمْ تَفْعَلُوهُ، وَ انْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ
 وَ إِن لَّمْ تَجْتَنِبُوهُ كُلَّهُ. پیامبر خدا صلى الله عليه و آله: امر به معروف کنید، گر چه
 خود بدان عمل نکنید و نهی از منکر کنید، هر چند خودتان از همه آنها اجتناب
 نکنید. کنز العمال: ۵۵۲۲

- رسول الله صلى الله عليه و آله: لا، بَلِ مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ إِن لَّمْ تَعْمَلُوا بِهِ كُلَّهُ، وَ
 انْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ إِن لَّمْ تَنْتَهُوا عَنْهُ كُلَّهُ. پیامبر خدا صلى الله عليه و آله (- وقتی به
 ایشان عرض شد: ما تنها به چیزهایی امر و نهی می‌کنیم که خودمان به طور کامل
 آنها را رعایت کنیم، فرمود: نه، بلکه به خوبیها فرمان دهید هر چند خودتان به همه
 آنها عمل نکنید و از زشتیها باز دارید، گر چه خود از همه آنها خودداری
 نوزید. تنبيه الخواطر: ۲/۲۱۳.

- رسول الله صلى الله عليه و آله: مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ
 فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَ ذَلِكَ أَوْعَفُ الْإِيمَانِ. پیامبر خدا صلى الله عليه و
 آله: هر يك از شما منكری را دید باید با دست خود آن را تغییر دهد. اگر نتوانست،
 با زبانش تغییر دهد (اعتراض کند) و باز اگر نتوانست، در قلبش آن را انکار کند و
 این ضعیف ترین مرحله ایمان است. الترغیب و الترهیب: ۱/۲۲۳/۳.

احکام

مرتبۀ دوم: امر به معروف و نهی از منکر زبانی است.

مسئله ۱ - اگر بداند که جلوگیری از گناه و وادار سازی به انجام تکالیف با مرتبه اول حاصل نمی شود واجب است در صورت احتمال تأثیر پا به مرحله بعد بگذارد.

مسئله ۲ - اگر احتمال دهد که با ارشاد و موعظه به نرمی غرض حاصل می شود واجب است چنین کند و جائز نیست از آن تجاوز کند.

مسئله ۳ - اگر بداند که غرض با آن حاصل نمی شود پا به مرحله بعدی می گذارد یعنی با تحکم او را امر به معروف و نهی از منکر می کند، و در این مرحله اگر احتمال تأثیر می دهد، واجب است از آسانترین و نرم ترین کلام آغاز کند و جائز نیست از آن تجاوز نموده (با خشونت سخن بگوید) مخصوصاً اگر مورد کسی است که خشونت نسبت به او هتک او است .

مسئله ۴ - اگر جلوگیری از منکر و اقامه واجب متوقف بر سخن درشت و تشدید در امر و تهدید بر مخالفت باشد همه اینها جائز می شود بلکه واجب است ولی احتراز از دروغ رعایت شود.

مسئله ۵ - جائز نیست برای نهی از منکر عملی حرام نظیر ناسزا و دروغ و اهانت مرتکب شود، زیرا خود آنها منکرند، بله اگر منکر عملی باشد که شارع به هیچ شرائطی راضی به آن نیست نظیر کشتن نفس محترمه و کارهای قبیح و کبائریکه مایه هلاکت است جائز است بلکه اگر منع از چنان منکری حاصل نمی شود مگر به وسیله آنگونه محرمات ارتکاب آنها برای جلوگیری از بزرگتر از آنها واجب می شود.

س ۱۰۸۱: آیا دختر می تواند پسر جوانی را راهنمایی کرده و با رعایت موازین اسلامی به او در درس و غیر آن کمک کند؟

ج: در فرض سؤال اشکال ندارد، ولی باید از فریب و وسوسه های شیطانی جداً پرهیز شود، و احکام شرع در این رابطه مانند خلوت نکردن با اجنبی مراعات گردد.

مسئله ۷ - اگر فرض شود که بعضی از مراتب مرحله اول مساوی با بعضی از مراتب مرحله دوم باشد دیگر ترتیبی بین دو مرحله نبوده و مکلف مخیر است از هر يك از دو راه که خواست امر به معروف و نهی از منکر کند و جائز نیست به مرتبه شدیدتر تجاوز کند.

قرآن

أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْهَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ؛ سوره البقره
آیه ۴۴. آیا شما که کتاب را می خوانید، مردم را به نیکی فرمان می دهید و خود را از
یاد می برید؟ چرا اندیشه نمی کنید؟

حدیث

- الإمام علي عليه السلام: أنكر المنكر بيدك و لسانك، و باين من فعله بجهدك .
امام علی علیه السلام: با دست و زبان خود بر زشت کاری اعتراض کن و تا
می توانی از زشت کار دوری نما. نهج البلاغه: الكتاب ۳۱.

- رسول الله صلى الله عليه و آله: غشيتكم السكرتان: سكره حُب العيش، و حُب
الجهل، فیند ذلك لا تأمرون بالمعروف و لا تنهون عن المنكر. پیامبر خدا صلی الله
علیه و آله: دو مستی شما را فرا گرفته است: مستی عشق به زندگی و مستی نادانی.

در چنین وضعی امر به معروف و نهی از منکر نمی کنید. کنز العمال: ۵۵۱۹.
رسول الله صلى الله عليه و آله: ألا لا يمنعن أحدكم هيبه الناس أن يقول الحق إذا
رأه أن يدكر بعظم الله، لا يقرب من أجل و لا يبعد من رزق. پیامبر خدا صلی الله
علیه و آله: هان! مبدا ترس از مردم مانع از آن شود که فردی از شما حق را ببیند و
نگوید. [که حق گویی] نه اجلی را نزدیک می کند و نه روزی را دور می گرداند. کنز
العمال: ۵۵۷۰.

- الإمام الصادق عليه السلام: لو أنكم إذا بلغكم عن الرجل شيء تمسشتم إليه فقلتم:
يا هذا، إما أن تعتر لنا و تجنبننا، و إما أن تكف عن هذا، فإن فعل و إلا فاجتنبوه. امام
صادق علیه السلام: هر گاه خبردار شدید که مردی کار خلافی می کند، نزد او بروید
و بگویید: فلانی! یا از ما کناره گیری و دوری کن، یا از این کار خلاف دست بردار.
اگر دست برداشت از او دوری کنید. وسائل الشیعه: ۵/۴۱۵/۱۱.

احکام

مسئله ۸ - اگر احتمال دهد که در صورتی امر به معروف او مؤثر می‌شود که چند مرتبه از مرحله اول یا چند مرتبه از مرحله دوم را جمع کند، و یا بین همه مراتب مرحله اول و دوم جمع کند (و چنین جمعی ممکن هم باشد) و یا بین دو مرتبه جمع کند، باید تا آنجا که ممکن است جمع کند، بنابراین اگر بداند که اگر هم چهره خود را در هم بکشد و هم عبوس شود و هم از طرف قهر کند و هم زبانی او را نهی کند و این نهی زبانی را هم با خشونت و تهدید همراه نموده و علاوه بر آن صدا را هم بلند نموده و او را بترساند و امثال اینها، واجب است جمع کند.

مسئله ۱۰ - اگر مطلوب و مقصود از نهی از منکر با مرتبه پائین تر از شخصی حاصل و از شخص دیگر با مرتبه بالاتر حاصل می‌شود ظاهراً هر يك تکلیف خود را به طور کفائی دارند و بر دومی واجب نیست امر به معروف و نهی از منکر را به شخص اول محول کند که از وی به مرتبه اول حاصل شود.

مسئله ۱۱ - اگر نهی از منکر به وسیله شخصی باعث کم شدن منکر و از دیگری باعث از بین رفتن منکر می‌شود بر هر دوی آنان واجب است به وظیفه خود قیام کنند، لکن اگر دومی قیام کرد و منکر را ریشه کن ساخت تکلیف از اولی ساقط می‌شود بخلاف اینکه اگر اولی وظیفه اش را انجام دهد و گناه را کمتر سازد، وظیفه دومی ساقط نمی‌شود.

مسئله ۱۲ - اگر اجمالاً بداند که انکار او به هر مرتبه ای که باشد مؤثر می‌افتد واجب است اول با مرتبه پائین تر نهی از منکر کند، اگر دید غرض حاصل نشد آنگاه به مرتبه بالاتر منتقل شود.

مرتبه سوم: انکار عملی و به کارگیری دست است.

س ۱۰۵۴: بنا بر اینکه وظیفه مردم در امر به معروف و نهی از منکر در نظام جمهوری اسلامی، اکتفا به امر به معروف و نهی از منکر زبانی است و مراتب دیگر آن بر عهده مسئولین است، آیا این نظریه، حکم از طرف دولت است یا فتوا؟
ج: فتوای فقهی است.

مسأله ۱۴ - سزاوار آنست که آمر به معروف و ناهی از منکر در امر و نهی و مراتب انکارش چون طبیعی باشد که با مهربانی بیمار خود را معالجه می‌کند و چون پدری مشفق باشد که همواره مصلحت فرزند را رعایت می‌کند و اینکه انکارش لطف و رحمتی خاص برای فاعل و لطف و رحمتی عام برای امت باشد، و اینکه نیت خود را برای رضای خدای عزوجل خالص کند و این عمل خود را از شوائب هواها و از اظهار علو پاك بدارد و در حال نهی از منکر خود را شخصی منزه و مافوق فاعل نبیند، چون بسیار می‌شود که مرتکب يك گناه و یا چند گناه فضائلی در نفس دارد که خدای تعالی آنرا دوست می‌دارد هر چند که از عمل او خشمگین است و چه بسیار می‌شود که خود آمر به معروف و ناهی از منکر برعکس این فرض است (یعنی در باطن دلش صفات بسیار نکوهیده ای دارد که مورد خشم خدا است و از خودش خبر ندارد).

قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر

ماده ۱- در این قانون، معروف و منکر عبارتند از هرگونه فعل، قول و یا ترک فعل و قولی که به عنوان احکام اولی و یا ثانوی در شرع مقدس و یا قوانین، مورد امر قرار گرفته و یا منع شده باشد.

تبصره - در احکام حکومتی، نظر مقام ولی فقیه ملاک عمل خواهد بود.
ماده ۲- امر به معروف و نهی از منکر، دعوت و واداشتن دیگران به معروف و نهی و بازداشتن از منکر است.

ماده ۳- امر به معروف و نهی از منکر در این قانون ناظر به رفتاری است که علنی بوده و بدون تجسس مشخص باشد.

ماده ۴- مراتب امر به معروف و نهی از منکر، قلبی، زبانی، نوشتاری و عملی است که مراتب زبانی و نوشتاری آن وظیفه آحاد مردم و دولت است و مرتبه عملی آن در موارد و حدودی که قوانین مقرر کرده تنها وظیفه دولت است.

ماده ۵- در اجرای امر به معروف و نهی از منکر نمی‌توان متعرض حیثیت، جان، مال، مسکن، شغل و حریم خصوصی و حقوق اشخاص گردید، مگر در مواردی که قانون تجویز کند.

تبصره - اماکنی که بدون تجسس در معرض دید عموم قرار می‌گیرند، مانند قسمتهای مشترک آپارتمان‌ها، هتلها، بیمارستان‌ها و نیز وسایل نقلیه مشمول حریم خصوصی نیست.

ماده ۶- هیچ شخص یا گروهی حق ندارد به عنوان امر به معروف و نهی از منکر به اعمال مجرمانه از قبیل توهین، افتراء، ضرب، جرح و قتل مبادرت نماید. مرتکب طبق قانون مجازات اسلامی، مجازات می‌شود.

ماده ۷- مجازات اشخاصی که مبادرت به اعمال مجرمانه نسبت به آمر به معروف و ناهی از منکر نمایند، قابل تخفیف و یا تعلیق نیست و صدور حکم مجازات قابل تعویق نمی‌باشد.

تبصره - چنانچه مجنی‌علیه یا اولیای دم از حق خود گذشت نمایند، جنبه عمومی جرم حسب مورد مطابق ماده (۶۱۴) قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم - تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده مصوب ۲/ ۳/ ۱۳۷۵) و تبصره ماده (۲۸۶) از کتاب دوم قانون مجازات اسلامی مصوب ۱/ ۲/ ۱۳۹۲ رسیدگی می‌شود.

ماده ۸ - مردم از حق دعوت به خیر، نصیحت، ارشاد در مورد عملکرد دولت برخوردارند و در چهارچوب شرع و قوانین می‌توانند نسبت به مقامات، مسؤولان، مدیران و کارکنان تمامی اجزای حاکمیت و قوای سه‌گانه اعم از وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات، شرکتهای دولتی، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، نیروهای مسلح و کلیه دستگاههایی که شمول قوانین و مقررات عمومی نسبت به آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است، امر به معروف و نهی از منکر کنند.

ماده ۹- اشخاص حقیقی یا حقوقی حق ندارند در برابر اجرای امر به معروف و نهی از منکر مانع ایجاد کنند. ایجاد هر نوع مانع و مزاحمت که به موجب قانون جرم شناخته شده است؛ علاوه بر مجازات مقرر، موجب محکومیت به حبس تعزیری یا جزای نقدی درجه هفت می‌گردد. در مورد اشخاص حقوقی، افرادی که با سوء استفاده از قدرت یا اختیارات قانونی و اداری از طریق تهدید، اخطار، توبیخ، کسر حقوق یا مزایا، انفصال موقت یا دائم، تغییر محل خدمت، تنزل مقام، لغو مجوز فعالیت، محرومیت از

سایر حقوق و امتیازات، مانع اقامه امر به معروف و نهی از منکر شوند؛ علاوه بر محکومیت اداری به موجب قانون رسیدگی به تخلفات اداری، حسب مورد به مجازات بند (پ) ماده (۲۰) قانون مجازات اسلامی محکوم می‌شوند.

تبصره - وجوه حاصل از اجرای این ماده پس از واریز به خزانه کل کشور با پیش‌بینی در بودجه سالانه صددرصد (۱۰۰٪) در اختیار ستاد قرار می‌گیرد.

ماده ۱۰- وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان بسیج مستضعفین، شهرداری‌ها و سایر نهادها و دستگاه‌های فرهنگی مکلفند شرایط اقامه امر به معروف و نهی از منکر و بالابردن سطح آگاهی‌های عمومی در این خصوص را از طریق آموزش و اطلاع‌رسانی فراهم کنند.

ماده ۱۱- قوه قضائیه مکلف است به منظور تسریع در رسیدگی به جرائم موضوع این قانون شعب ویژه‌ای را اختصاص دهد.

تبصره - آمران به معروف و ناهیان از منکر مشمول حمایت‌های قضائی موضوع ماده (۴) قانون حمایت قضائی از بسیج مصوب ۱۰/ ۱۳۷۱ مجلس شورای اسلامی می‌گردند.

ماده ۱۲- وزارت امور خارجه، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط موظفند اتباع خارجی را قبل و حین ورود به کشور نسبت به قوانین و مقررات و رعایت شؤون اسلامی آگاه کنند.

ماده ۱۳- در مواردی که نسبت به آمر به معروف و ناهی از منکر جنایتی واقع شود و جانی شناسایی نشود و یا در صورت شناسایی به علت عدم تمکن مالی ناتوان از پرداخت دیه در مهلت مقرر باشد، در صورت تقاضای دیه از سوی مجنی‌علیه یا اولیای دم حسب مورد، پس از صدور حکم قطعی از سوی مرجع صالح قضائی، دیه از محل تبصره ماده (۹) این قانون پرداخت می‌شود.

تبصره - هرگاه جانی شناسایی شود یا تمکن مالی پیدا کند، ستاد می‌تواند در صورت اذن مجنی‌علیه یا ولی وی حسب مورد نسبت به وصول دیه و خسارات مربوطه از طریق محاکم قضائی اقدام نماید.

ماده ۱۴- سازمان‌های مردم‌نهادی که اساسنامه آنها در زمینه امر به معروف و نهی از منکر به ثبت رسیده می‌توانند مطابق ماده (۶۶) قانون آیین دادرسی کیفری و تبصره‌های آن اقدام کنند.

ماده ۱۵- هرگاه به فردی که در مقام اجرای امر به معروف و نهی از منکر موضوع این قانون اقدام می‌کند، آسیب جسمی یا جانی وارد شود؛ حسب مورد آسیب جسمی و جانی مزبور منطبق با قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران مصوب ۱۳۹۱/ ۱۰/ ۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام و آیین‌نامه اجرائی آن احراز و تعیین می‌شود.

تبصره - احراز شهادت یا جانبازی با پیشنهاد کمیته کشوری متشکل از نمایندگان: قوه قضائیه، نیروی انتظامی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، بنیاد شهید و امور ایثارگران و ستاد با تشخیص دادگاه صلاحیتدار صورت می‌گیرد.

ماده ۱۶- ستاد امر به معروف و نهی از منکر که در این قانون ستاد نامیده می‌شود؛ عهده‌دار وظایف زیر است:

۱- تعیین سیاست‌ها و خط مشی‌های اساسی در زمینه ترویج و اجرای امر به معروف و نهی از منکر و پیشنهاد آن به مبادی ذی‌ربط.

۲- تبادل اطلاعات و نظرات برای شکل‌گیری سیاست‌های مربوط به امر به معروف و نهی از منکر

۳- آسیب‌شناسی و ریشه‌یابی علل ترک معروف و ارتکاب منکر

۴- تعیین الگوهای رفتاری

۵- زمینه‌سازی جهت مشارکت همه‌جانبه آحاد مردم و دستگاه‌های اداری و رسانه‌های عمومی در امور مربوط به فریضه امر به معروف و نهی از منکر
۶- رصد اقدامات انجام شده در اجرای این قانون و انعکاس آن به مراجع ذی‌ربط

۷- تدوین راهبردهای آموزشی برای سطوح مختلف جامعه

۸- آموزش و پژوهش و تحقیق در زمینه امر به معروف و نهی از منکر و ترویج گسترش فرهنگ آن

۹- شناسایی ظرفیت‌ها و کمک به تشکیل جمعیت‌ها و تشکلهای مردمی فعال

۱۰- حمایت همه‌جانبه از اقدامات قانونی آمران به معروف و ناهیان از منکر

۱۱- پیگیری مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی در ارتباط با تکالیف ستاد در خصوص راهکارهای اجرائی فرهنگ عفاف و حجاب

۱۲- ارائه گزارش سالانه به مقام معظم رهبری و قوای سه‌گانه و مردم

تبصره ۱- وزارت کشور پس از کسب نظر مشورتی ستاد، نسبت به صدور مجوز برای سازمان‌های مردم‌نهادی که در زمینه امر به معروف و نهی از منکر قصد فعالیت دارند، اقدام می‌نماید.

تبصره ۲- ستادهای استانی و شهرستانی می‌توانند درخواست اشخاص حقیقی و حقوقی برای تجمع و راهپیمایی در موضوعات مرتبط با امر به معروف و نهی از منکر را بررسی و در صورت تأیید، نظر مشورتی خود را جهت صدور مجوز حسب مورد به استانداری، فرمانداری یا بخشداری ارسال کنند.

تبصره ۳- هرگاه مسؤولان ذی‌ربط با تشخیص مراجع قضائی بدون عذر موجه از صدور مجوز موضوع تبصره‌های (۱) و (۲) استنکاف نمایند؛ مستوجب مجازات موضوع ماده (۵۷۰) قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم - تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده مصوب ۲/ ۳/ ۱۳۷۵) می‌باشند.

تبصره ۴- وظایف ستاد، نافى مسؤولیت‌های وزرا، مسؤولان دستگاه‌های اجرائی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری، رؤسای قوای سه‌گانه و مراجع قضائی و ضابطان دادگستری در ارتباط با آنچه در این قانون مقرر شده، نمی‌باشد.

ماده ۱۷- سازمان بسیج مستضعفین موظف است با به کارگیری آحاد بسیجیان در چهارچوب قوانین نسبت به فرهنگ‌سازی و اجرای امر به معروف و نهی از منکر در مرتبه زبانی اقدام کند.

تبصره ۱- مفاد این ماده نافى مسؤولیت ضابطان قضائی بسیج در مواردی که در قانون پیش‌بینی شده است، نمی‌باشد.

تبصره ۲- تبصره (۳) ماده (۱) قانون حمایت قضائی از بسیج مصوب ۱/ ۱۳۷۱/ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

تبصره ۳- ستاد امر به معروف و نهی از منکر با همکاری سازمان بسیج مستضعفین برای مرتبه عملی امر به معروف و نهی از منکر موضوع ماده (۴) قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر برای افراد مورد نیاز از سازمان بسیج مستضعفین به عنوان ضابطان امر به معروف و نهی از منکر دوره آموزشی برگزار کند.

ماده ۱۸- دستگاههای اجرائی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۸/ ۷/ ۱۳۸۶ و مؤسسات و شرکتهای خصوصی و مراکز خدمات عمومی و اماکن عمومی و واحدهای صنفی موظف به رعایت این قانون می‌باشند.

ماده ۱۹- اعضای ستاد امر به معروف و نهی از منکر به شرح زیر است:

- ۱- یکی از ائمه جمعه موقت شهر تهران به انتخاب شورای سیاستگذاری
- ائمه جمعه به عنوان رئیس ستاد
- ۲- وزیر کشور
- ۳- وزیر اطلاعات
- ۴- وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی
- ۵- وزیر آموزش و پرورش
- ۶- وزیر علوم، تحقیقات و فناوری
- ۷- وزیر صنعت، معدن و تجارت
- ۸- دو نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به پیشنهاد کمیسیون فرهنگی و انتخاب مجلس به عنوان ناظر

- ۹- نماینده تام‌الاختیار رئیس قوه قضائیه
 - ۱۰- رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
 - ۱۱- رئیس سازمان تبلیغات اسلامی
 - ۱۲- فرمانده نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران
 - ۱۳- رئیس سازمان بسیج
 - ۱۴- دبیر ستاد ائمه جمعه
 - ۱۵- دو نفر مجتهد به انتخاب شورای عالی حوزه‌های علمیه
 - ۱۶- یک نفر مجتهد به انتخاب شورای عالی حوزه‌های علمیه خواهران
 - ۱۷- دبیر ستاد به انتخاب رئیس ستاد
- تبصره ۱- اشخاص دیگر نمی‌توانند به جای اعضای ستاد در جلسات شرکت کنند.
- تبصره ۲- مصوبات ستاد توسط رئیس جهت اجراء به مبادی ذی‌ربط ابلاغ و در چهارچوب این قانون لازم‌الاجراء است.
- ماده ۲۰- ستادهای استانی و شهرستانی وظایف محوله در چهارچوب این قانون را زیرنظر ستاد انجام می‌دهند.
- اعضای ستاد استان عبارت است از:
- ۱- امام جمعه مرکز استان به عنوان رئیس ستاد
 - ۲- استاندار
 - ۳- مدیرکل اطلاعات استان
 - ۴- مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی
 - ۵- مدیرکل آموزش و پرورش
 - ۶- رئیس یکی از دانشگاههای استان با انتخاب رئیس ستاد

- ۷- رئیس سازمان صنعت، معدن و تجارت استان
- ۸- دو نفر از نمایندگان مردم استان در مجلس شورای اسلامی به انتخاب مجمع نمایندگان استان به عنوان ناظر
- ۹- دادستان مرکز استان
- ۱۰- مدیرکل سازمان تبلیغات اسلامی استان
- ۱۱- رئیس شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی استان
- ۱۲- مدیرکل صدا و سیمای استان
- ۱۳- فرمانده ناجا در استان
- ۱۴- فرمانده ارشد سپاه در استان
- ۱۵- دبیر ستاد ائمه جمعه استان
- ۱۶- یک نفر از مدیران مدارس علمیه استان به انتخاب شورای حوزه‌های علمیه استان
- ۱۷- مدیر مدارس علمیه خواهران در استان
- ۱۸- دبیر ستاد به انتخاب رئیس ستاد تبصره - ستاد استان مسؤولیت ستاد شهرستان مرکز استان را نیز عهده‌دار است.

اعضای ستاد شهرستان عبارتند از:

- ۱- امام جمعه شهرستان به عنوان رئیس ستاد شهرستان
- ۲- فرماندار
- ۳- رئیس اداره اطلاعات شهرستان
- ۴- مدیر آموزش و پرورش شهرستان

- ۵- رئیس یکی از دانشگاههای شهرستان به انتخاب رئیس ستاد شهرستان در صورت وجود
- ۶- مدیر اداره صنعت، معدن و تجارت شهرستان
- ۷- رئیس اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان
- ۸- نماینده یا نمایندگان شهرستان در مجلس شورای اسلامی به عنوان ناظر
- ۹- دادستان شهرستان
- ۱۰- رئیس واحد خبر در شهرستان
- ۱۱- رئیس اداره تبلیغات اسلامی
- ۱۲- فرمانده انتظامی شهرستان
- ۱۳- فرمانده سپاه
- ۱۴- یک نفر از مدیران مدارس علمیه شهرستان به انتخاب ستاد شهرستان در صورت وجود
- ۱۵- مدیر یکی از مدارس علمیه خواهران شهرستان به انتخاب رئیس ستاد شهرستان در صورت وجود
- ۱۶- دبیر ستاد به انتخاب رئیس ستاد
- تبصره ۱- هر یک از اعضای ستادهای مذکور باید شخصاً در جلسات حضور پیدا کنند.
- تبصره ۲- مصوبات ستاد در چهارچوب اختیارات موضوع این قانون توسط رئیس جهت اجراء به مبادی ذی ربط ابلاغ می شود که برای آنها لازم الاجراء است.

تبصره ۳- جلسات ستادهای موضوع این ماده و ماده (۲۰) این قانون با حضور اکثریت مطلق اعضاء رسمیت می‌یابد و مصوبات آن منوط به رأی اکثریت مطلق حاضران است.

ماده ۲۱- دستگاههای اجرائی موضوع این قانون موظفند گزارش عملکرد خود را در مورد چگونگی اجرای این قانون حداقل شش ماه یک بار به ستاد ارائه دهند.

ماده ۲۲- ستاد موظف است گزارش عملکرد سالانه خود را در هفته احیای امر به معروف و نهی از منکر به کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

ماده ۲۳- علاوه بر استفاده از ردیف بودجه ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر جدول شماره (۱۷) - «کمک به اشخاص حقوقی غیردولتی موضوع جزء (۳) ردیف ۵۴۰۰۰۰۰ جدول شماره (۹)» به دولت اجازه داده می‌شود از بودجه فرهنگی دستگاههای اجرائی ذی‌ربط موضوع این قانون به امر به معروف و نهی از منکر اختصاص دهد.

ماده ۲۴- دستورالعمل اجرائی این قانون توسط ستاد حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون تصویب و ابلاغ می‌شود.

قانون فوق مشتمل بر بیست و چهار ماده و نوزده تبصره در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیست و سوم فروردین ماه یکهزار و سیصد و نود و چهار مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۲/ ۲/ ۱۳۹۴ به تأیید شورای نگهبان رسید.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

- ۱ - اقسام امر به معروف و نهی از منکر کدامند؟
- الف - واجب و حرام ب - واجب و مستحب
- ج - مستحب و مکروه د - حرام و مکروه
- ۲ - معنی وجوب امر به معروف و نهی از منکر کفایی است چیست؟
- الف - اگر هیچکس انجام نداد مانعی ندارد.
- ب - یعنی باید همه با هم انجام دهند.
- ج - اگر کسی آن را انجام داد از دیگران ساقط می شود.
- د - اگر نیت انجام دادن را کند کافی است.
- ۳ - احتمال و گمان به اینکه دیگری به امر بمعروف و نهی از منکر قیام می کند
-
- الف - کافی نیست و بر خود او واجب است قیام کند.
- ب - کافی است و بر خود او واجب نمی شود.
- ج - در امر به معروف کافی و در نهی از منکر کافی نیست.
- د - در نهی از منکر کافی و در امر به معروف کافی نیست.
- ۴ - اگر امر به معروف و نهی از منکر متوقف بر ارتکاب حرام یا ترک واجب باشد.....
- الف - باید حرام را مرتکب شود ولی واجب را ترک نکند.
- ب - باید حرام را مرتکب شود ولی واجب را ترک کند.
- ج - نه حرام را مرتکب و نه واجب را ترک کند.
- د - باید ملاحظه کند کدام یک مهمتر است همان را انجام دهد.
- ۵ - در چه صورت تکلیف امر به معروف و نهی از منکر با گوشزد کردن حکم شرعی و یا بیان حکم خدا ساقط می شود؟
- الف - در صورتی که عرفا همان کافی باشد.
- ب - در صورتی که با آن مقصود و غرض حاصل شود.
- ج - در هیچ صورت ساقط نمی شود.
- د - الف و ب

- 6- نهی از منکر در مورد کسی که از روی جهل و یا غفلت منکری را انجام دهد
 الف - واجب است. ب - واجب نیست.
 ج - مستحب است. د - احتیاطا واجب است.
- 7- آموختن و یادگیری شرایط و موارد وجوب و عدم وجوب امر به معروف و نهی از منکر
 الف - واجب است. ب - احتیاطا واجب است.
 ج - مستحب است. د - مباح است.
- 8- شرط دوم امر به معروف و نهی از منکر آن است که
 الف - یقین به تأثیر داشته باشد. ب - اطمینان به عدم تأثیر داشته باشد.
 ج - احتمال تأثیر هم ندهد. د - احتمال تأثیر بدهد.
- 9- اگر بداند که نهی از منکر اثر نمی کند مگر در صورت خواهش و موعظه
 الف - واجب است با خواهش و موعظه انجام دهد.
 ب - مستحب است با خواهش و موعظه انجام دهد.
 ج - جایز است با خواهش و موعظه انجام دهد.
 د - نهی از منکر از او ساقط می شود.
- 10- در چه صورت نهی از منکر در حضور جمع واجب می شود؟
 الف - در هیچ صورت در حضور جمع واجب نیست.
 ب - در صورتی که بداند یا احتمال دهد فقط در حضور جمع اثر می کند.
 ج - در صورتی که آن شخص علناً گناه می کند.
 د - ب و ج
- 11- در چه صورت واجب است که امر به منکر و نهی از معروف کنیم؟
 الف - در هر جا که احتمال اثر بدهیم.
 ب - در صورتی که در مقابل لجباز است و هر چه بگوییم خلاف آن را می کند.
 ج - در هیچ صورتی جایز نیست.
 د - در هر جایی که ضرری نداشته باشد.

12- روش برخورد فرزند در برابر پدر و مادری که به تکالیف دینی اهمیت نمی دهند

چیست؟

الف - با آنان نیز مثل سایر مردم برخورد کند.

ب - فقط در دل ناراحت شوند.

ج - امر به معروف و نهی از منکر ساقط می شود.

د - با زبان نرم و مراعات احترام امر به معروف و نهی از منکر کند.

13- روش برخورد انسان با برادرش که مسائل شرعی را رعایت نمی کند چیست؟

الف - از اعمال خلاف فشرع وی اظهار تنفر کند.

ب - او را به روشهای مفید و مؤثر امر و نهی کند.

ج - الف و ب د - با او قطع رابطه کند.

14 - شرط سوم امر به معروف و نهی از منکر کدام است؟

الف - گناهکار اصرار بر گناه داشته باشد.

ب - گنهکار به طور استمرار آن گناه را مرتکب شود.

ج - شخصی که می خواهد نهی کند خودش گناه نکند.

د - الف و ب

15 - اگر گناهکار توبه و اظهار ندامت کرده

الف - امر به معروف و نهی از منکر ساقط می شود.

ب - باز هم امر و نهی واجب است.

ج - امر و نهی در این صورت مستحب است.

د - امر و نهی در این صورت مکروه است.

16 - منظور از استمرار و ادامه دادن گناه چیست؟

الف - این است که روزی چند بار گناه را انجام دهد.

ب - این است که یک بار دیگر آن گناه را انجام دهد.

ج - این است که قصد انجام دادن را داشته باشد.

د - همه موارد

17 - بنا بر شرط چهارم امر به معروف و نهی از منکر در چه صورت واجب نمی شود؟

الف - اگر ضرر مهمی به جان او و خویشانش برسد.

ب - اگر ضرر مهمی به آبروی او و خویشانش برسد.

ج - اگر ضرر مهمی به مال او و خویشانش برسد.

د - هر سه مورد

18 - اگر بر جان یا آبروی خودش و یا نفوس مؤمنین و آبروی آنان بترسد ...

الف - نهی از منکر واجب است. ب - نهی از منکر حرام می شود.

ج - نهی از منکر مکروه است. د - نهی از منکر مستحب است.

19 - نحوه برخورد با رانندگانی که نوارهای موسیقی حرام استفاده می کنند چیست؟
الف - نهی زبانی کنید.

ب - از گوش کردن به موسیقی حرام اجتناب کنید.

ج - با او برخورد کنید و جلوی آن کار را بگیرید.

د - الف و ب

20 - عدالت و عمل به آنچه امر می کند در امر به معروف ... است

الف - اولی شرط است و دومی شرط نیست.

ب - هیچکدام شرط نیست.

ج - اولی شرط نیست و دومی شرط است.

د - هر دو شرط است.

21 - امر به معروف و نهی از منکر نسبت به کسی که در ارتکاب عمل و یا ترک عمل عذر شرعی و یا عقلی دارد چه حکمی دارد؟

الف - واجب است. ب - واجب نیست.

ج - جایز نیست. د - ب و ج

- 22- وظیفه جوانان مؤمن در دانشگاه های مختلط در برابر مفاسد چیست؟
 الف - فقط از ارتکاب مفاسد دوری کنند.
 ب - ضمن دوری جستن از ابتلا به مفاسد در صورت تحقق شرایط امر و نهی کنند.
 ج - به هر شکل ممکن جلوی آنها را بگیرند .
 د - همه موارد
- 23- مرتبه اول امر به معروف و نهی از منکر چگونه است و چند درجه دارد؟
 الف - قیافه ای است و چهار درجه دارد.
 ب - زبانی است و چهار درجه دارد.
 ج - قیافه ای است و سه درجه دارد.
 د - قلبی است و چهار درجه دارد.
- 24- در مرتبه اول چه چیزی را به شکل قیافه ای باید نشان داد؟
 الف - انزجار قلبی و ناراحتی درونی.
 ب - خشم و غضب ظاهری.
 ج - الف و ب
 د - هیچکدام
- 25- آیا جواب ندادن به سلام کسی که فعل حرام انجام می دهد برای تنبیه او جایز است؟
 الف - بلی جایز است.
 ب - خیر جایز نیست.
 ج - در صورتی که عرفا نهی از منکر صدق کند جایز است.
 د - بنا بر احتیاط واجب جواب ندهد.
- 26- مرتبه دوم امر به معروف و نهی از منکر..... است.
 الف - توسل به زور ب - حبس کردن
 ج - قیافه ای د - زبانی

27- اگر در مرتبه دوم جلوگیری از منکر و اقامه واجب متوقف بر چه چیزی باشد جایز می شود؟

الف - سخن درشت ب - تشدید در امر به معروف

ج - تهدید در نهی از منکر د - همه موارد

28- اگر احتمال دهد که با ارشاد و موعظه و به نرمی غرض حاصل می شود است چنین کند و از آن تجاوز کند.

الف - واجب _ جایز نیست.

ب - واجب _ می تواند.

ج - مستحب _ می تواند.

د - مکروه _ واجب است.

29- اگر احتمال تأثیر امر به معروف به جمع کردن مراتب و مراحل مختلف باشد به چه شکلی باید بین آنها جمع کند؟

الف - فقط مراتب مرحله اول را با هم جمع کند.

ب - فقط مراتب مرحله دوم را با هم جمع کند.

ج - مراتب مرحله اول و مراتب مرحله دوم را با هم جمع کند.

د - همه موارد

30- این که در جمهوری اسلامی وظیفه مردم در امر به معروف و نهی از منکر فقط مرحله زبانی است آیا این نظریه حکم حکومتی است و یا فتوی است؟

الف - فتوی فقهی است. ب - حکم حکومتی است.

ج - هر دو است. د - هیچکدام نیست.

31- سزاوار است که آمر به معروف و ناهی از منکر...

الف - چون طبیعی مهربان باشد برای معالجه بیماران

ب - چون پدری مشفق باشد برای فرزندان خود

ج - نیت خود را برای رضای خدا خالص کند

د - همه موارد

32. امر به معروف و نهی از منکر در قانون مصوب مجلس
 الف) دعوت و واداشتن دیگران به معروف و نهی و باز داشتن از منکر است.
 ب) ناظر به رفتاری است که علنی بوده و بدون تجسس مشخص باشد.
 ج) از احکام حکومتی است. (د) الف و ب صحیح است.
33. مراتب امر به معروف و نهی از منکر در قانون مصوب :
 الف) قلبی و زبانی است.
 ب) قلبی و زبانی و نوشتاری و عملی است.
 ج) عملی و نوشتاری است.
 د) عملی است.
34. مرتبه ی عملی امر به معروف و نهی از منکر.
 الف) وظیفه آحاد مردم است.
 ب) وظیفه ی آحاد مردم و دولت است.
 ج) در موارد و حدودی که قوانین مقرر کرده تنها وظیفه ی دولت است.
 د) در موارد و حدودی که قوانین مقرر کرده وظیفه آحاد مردم و دولت است.
35. در ماده ی ۹ قانون آمده است ، اشخاص حقیقی یا حقوقی..... در برابر اجرای امر به معروف و نهی از منکر.....
 الف) حق ندارند - مانع ایجاد کنند. (ب) باید بتوانند - جهادی عمل کنند.
 ج) هرگز نباید - کوتاه بیایند. (د) الف و ب صحیح است.
36. ایجاد هر نوع مانع و مزاحمت در اجرای امر به معروف و نهی از منکر به موجب قانون جرم شناخته شده و علاوه بر مجازات مقرر، موجب.....
 الف) توبیخ و جریمه می باشد.
 ب) محکومیت به حبس تعزیری و یا جزای نقدی می گردد.
 ج) حسب مورد به مجازات بند پ ماده ۲۰ قانون مجازات اسلامی محکوم می شود.
 د) موارد ب و ج صحیح است.

37. سازمانهای مردم نهادی که اساسنامه آنها در زمینه امر به معروف و نهی از منکر به ثبت رسیده می توانند
 (الف) از طریق محاکم قضایی اقدام نماید.
 (ب) مطابق ماده ۶۶ قانون آیین دادرسی اقدام نمایند.
 (ج) مطابق قوانین مجمع تشخیص مصلحت نظام و آیین نامه اجرایی آن اقدام نمایند.
 (د) هیچکدام

38. ستاد امر به معروف و نهی از منکر با همکاری کدام سازمان موظف به برگزاری دوره آموزشی برای ضابطان امر به معروف و نهی از منکر شده است.
 (الف) آموزش و پرورش
 (ب) فرهنگ و ارشاد اسلامی
 (ج) بسیج مستضعفین
 (د) سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

39. کدام یک از موارد زیر از وظائف ستاد امر به معروف و نهی از منکر نیست؟
 (الف) پیگیری مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی در خصوص راهکارهای اجرایی فرهنگ عفاف و حجاب
 (ب) ارائه گزارش سالانه به مقام معظم رهبری و قوای سه گانه و مردم
 (ج) تدوین راهبردهای آموزشی برای سطوح مختلف جامعه
 (د) ارائه گزارش عملکرد سالانه به معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

40. ریاست ستادهای استانی امر به معروف و نهی از منکر براساس قانون با چه کسی می باشد؟
 (الف) استاندار
 (ب) امام جمعه
 (ج) دادستان مرکز استان
 (د) یک نفر از مدیران مدارس علمیه استان به انتخاب شورای حوزه های علمیه

پاسخنامه مسابقه امر به معروف

نام و نام خانوادگی:

نام پدر:

کد ملی:

شماره تماس:

شماره	الف	ب	ج	د
۱				
۲				
۳				
۴				
۵				
۶				
۷				
۸				
۹				
۱۰				
۱۱				
۱۲				
۱۳				
۱۴				
۱۵				
۱۶				
۱۷				
۱۸				

				۱۹
				۲۰
				۲۱
				۲۲
				۲۳
				۲۴
				۲۵
				۲۶
				۲۷
				۲۸
				۲۹
				۳۰
				۳۱
				۳۲
				۳۳
				۳۴
				۳۵
				۳۶
				۳۷
				۳۸
				۳۹
				۴۰